

ئىرانى سەردەمى رەئىسى و ھەرىمى كوردستان؛ چى دەگۆرپىت؟

06-08-2021

نووسەرەكان

زىيان رۆژھەلاتى

كورتە : پرسیارى گرنىگ بۆ ھەرىمى كوردستان ئەوھىيە كە ھاتنى رەئىسى لە تاران چ كاریگەرییەك لەسەر
سیاسەتى ئىران لە عێراق و ھەرىمى كوردستان دادەنپت؟

بەرايى

پرسىياري گىرنگ بۇ ھەرىمى كوردستان ئەۋەپە كە ھاتنى رەئىسى لە تاران چ كاريگەريپەك لەسەر سىياسەتى ئىران لە عىراق و ھەرىمى كوردستان دادەنەت؟

ئەۋە شتىكى شاراۋە نىيە كە بەھۇي پىكھاتەي دەسەلات و سىستەمى سىياسىيە تايپەتەكەيەۋە، گۇراني سەرۇكۇمار بە تەۋاۋى واتاي سىياسەتلىكى تازەي نىۋخۇيى و دەرەكى لە ئىران نادات.

لە پەيۋەندىيەكانى ئىران وعىراقدا، گەلىك مۇزى گىرنگى جىاجيا ھەن كە ناشى ھەموۋى لەم بابەتەدا رىز بىكەين، بەلام لەم ساتانەدا ھەندىك ھەن كە زياتر گىرنگى؛ بۇ ھەرىمى كوردستان راگىراني ھىرشى ئەۋ گىروپە چەكدارانەي كە جاروبار بە پاساۋى ھەبوۋنى ئەمىريكا دەپكەنە سەر ھەوليز و دەۋروۋبەرى، ھەروەھا سەقامگىر كىردنى پەيۋەندىيەكانى لەگەل بەغدا، گەلىك بايەخدارە. ئاليزەۋە، ھەندىك لە رايەدارانى ھەرىم، كرانەۋەيەكى زياتر بەروۋى ئىران ۋەك دەرچەپەك بۇ ئەۋ پرسانە تەماشىا دەكەن. بۇ ئىرانىش، ھاۋسەنگى نىۋخۇيى ھىزلە عىراق بە گىشتى و، چارەنوۋسى مەملەتنى نىۋخۇيەكانى شىيە، مۇزىكى گىرنگە. ئەمە بۇ ئەۋەي، لەۋيۋە دەرەفەتى پاراستنى نفوز و كاريگەرى و دابىن كىردن بەرەۋەندىيە ئابوۋرىيەكانى خۇي بە زىندوۋىي بەيلىتەۋە و رىك بۇ ئەۋەش، پىۋىستى بە ھەرىمى كوردستان ھەيە.

سىياسەتى دەرەۋەي سەردەمى رەئىسى لە عىراق

مەمەد جەۋادى زەرىف لە پەراۋىزى دوايىن كۆبۈۋەنەۋەي كابىنەكەي رۇحانىدا باسى لەۋە كىردوۋە كە ئىران ھىچ ھاپەيمايىكى نىيە. ھەرچەندە ئەم گۈتەيە لە دەقى ئامازەكەردن بە باسلىكى تىۋرىي پەيۋەندىيە نىۋدەۋلەتتەپەكاندا ھىناۋەتە سەرزارى خۇي، كە باس لەۋە دەكات لە پەيۋەندىي نىۋدەۋلەتەندا كەس فرىاي كەس ناكەۋىت، بەلام لەۋە بىرازى، راستىيەك سەبارەت بەۋ عىراقە پىشانەدەت كە زەمانىك لەلايەن ھەندىك لە بەرپىرسانى تارانەۋە بە پايەتەتلىكى ئىران ھەمۇماركەۋو!

لە عىراق ئىستا ئىدى دەنگى دلىتر لە جاران دژ بە نفوزى ئىران پەيدا دەبن و، تەنانت ھەندىك لە كۈنە ھاپەيمايە شەيپەكانى تارانىش، لەرپى گوتارى پاراستنى بەرۋەۋەندى عىراقەۋە، كەمتر ھەز بە رۇلى ئىران دەكەن. ئەگەر عىراق لە ماۋەيەكى دىرژخايەندا، پەيۋەندىيەكى ھاۋسەنگى لەگەل ئەمىريكا وئىران ھەبن و، دەرگاىەك بەروۋى ۋلاتانى عەرەبى و ئەروۋپىدا بىكەتەۋە، ھەروەھا سەقامگىرىيەك دروست بىيىت و ئابوۋرىيەكەيشى گەشە بىكات، كەي پىۋىستى جارانى بە تاران دەمىنىت؟ ئاليزەۋەيە كە لەسەرئەۋ بىنەمايەي، كە نابى كارىك بىكەيت كە ھاپەيمايەكەت لە كۈنترۇلت دەرچى، ئىستا ئىران خۇي بۇ سەردەمىكى نوۋ لە عىراق ئامادە دەكات. خالىكى دىكە ئەۋەيە كە قوتبۈۋەنەۋەي تالىبان لە ئەفغانستان ئەگەر لە ماۋەي كورتخايەنىشدا نەبىت، ئەۋا لە ماۋەي دىرژخايەندا زىانى بۇ تاران ھەيە. چۈنكە ۋەك رىكەرىكى سۈننە، دىۋارىك لە سىنۋورە شەرقىيەكانى ئىرانەۋە دروستدەكات. جا لەبەر ئەۋە، بايەخى عىراق بۇ سىياسەتە ناۋچەيپەكانى تاران زۇر زياتر دەبىت.

سىياسەتى دەرەۋە لە ئىران زياتر لەۋەي كە بە دەست حكۈمەت بىيىت، لەئىر كاريگەرى رابەرى ئىران و سوپاي پاسداراندايە. لەدۋاي 2003ۋە، ئىران سى بالىۋىزى لە عىراق ھەبوۋە كە ھەرسىكىان يان بەئاشكرا سەرىبە سوپا بوۋن يان لانىكەم قسەي ۋايان لەسەر بوۋە. لە ماۋەي زياتر لە يەك مانگى رابىردوۋدا، لانىكەم ھەۋالى سەردانى سى بەرپىرسى پەلەبەرزى ئەمنى ئىران لە ۋەزىرى ھەۋالىگىيەۋە بگرە ھەتا ھسپن تايىب سەرۋكى ھەۋالىگىرى سوپاي پاسداران بۇ عىراق، رادەي ئەم پەرىشىيەي ئىران بۇ دەستگىرتن بە عىراقەۋە دەرەخات. لەم چۈۋرچىۋەيەشدايە كە دەبى لە بايەخى ھەرىمى كوردستان بۇ ئىران بىۋانىن.

كۈتايى

بەدەر لە مۇزارە گىشتىيەكانى سىياسەتى پەيۋەندىدار بە پرسى كورد، ئابوۋرى، جۇرى پەيۋەندىيەكانى ئىران و ئەمىريكا، توركيا و ئىران، گىرنگىي ھەرىمى كوردستان بۇ ئىران لە ئاستى عىراق، لە بەر دوۋ ھۆكارى كورتمەۋدا و دىرژمەۋدايە. بەشۋەيەكى دىرژخايەن، ھەرىمى كوردستان دەتۋانى فاكىتەرىك بىت بۇ راگرتنى بالانسى ھىز لە نىۋخۇي عىراق؛ ئەۋ عىراقەي كە ھەمىشە پوتانسىيەلى ئەۋەي تىدايە كە

بېنئەو بە رکا بەرئىكى ناوچەيى بۇ ئىران بەلام، ئەمجارەيان بە جەلەودارىي شىعەيەكى- عەرەبى كە بە ھۆى ھوزەى نەجەفەو دەتوانئىت بېئە دووہمىن جەمسەرى سياسىي شىعەى لە دنياى ئىسلاميدا.

لە ئاستىكى نىكتريشدا، خواستى كوردەكان بۇ ئەوہى ببە بەشئىك لە مەملانئى شىعەى لە عىراق تۇزىك زياتر بووہ. دانووستاندنى يەكئىتى لەگەل فەتە و دانووستاندنى پارتى و سەدرىيەكان لە نىشانەكانى ئەوہن. ئەگەرى ھاوہەيمانى پارتى و سەدرىيەكان، لە پاش ھەلئەردن (ئەگەر بكرئىت)، دەتوانئىت فاكئەرىكى يارىگۆر بئىت لە ھاوسەنگى نئوخۆيى شىعەكان و شىوازى پئىكھىنانى حكومەتى داھاتوو، كە رەنگە ئىران يان پئى باش نەبئىت، يان بەتەما بئىت كۆنترۆلى بكات. جا ھەرچۆنئىك بئىت، ھەرچى لە ھەلئەردنەكانى عىراق نزيك دەبىنەوہو. ھەرۋەھا بە لەبەرچاوكرتنى دۆخى نئوخۆيى يەكئىتى، بايەخى پارتى ديموكراتى كوردستان بە تايبەت و، ھەولئىر بە گشتى بۇ ئىران زياتر لە جارەن ديار دەبئىت. ھەلگەردنى ئالاي كوردستان لە كاتى پئىشوازيكردنى سەرۆكى ھەريمى كوردستان لە تاران، بەدەر لە پەوہندىيە دىپلۇماتىيەكانى سەرۆكى ھەريم، لەوانەيە يەكئىك لە نىشانەكانى ئەمە بئىت.

بۇ ھەريمى كوردستان، مژارى خئىرا، راگرتنى ھىرشى گرووپە چەكدرايەكانە بە پاساوى ھەبوونى ئەمريكا. موشەك و درۆنى وئىل لە ناوچەكە گرتئىكى ئەمنى گەورەى درووستكردووہ. تەنيا بۇ ئىرەش نا، بەلكوو ژەنرال كنىس مەكەنزى فەرماندەى سئىنتكام پئىشتەر رايگەياندووہ كە لە شەرى كۆرياوہ تا ئىستا ئەوہ يەكەمجارە كە بەبئى بالادەستى تەواوى ئاسمانى، ئۆپەراسىيۆنەكانيان دەكەن. [1] بە گوتەى مەكەنزى، سوپاى ئەمريكا دۆرنى بچووك و بەردەست لەرووى بازىرگانييەوہ، بە "مەترسيداترئىن" و "پايەدارترئىن" ھەرەشە دەزانئىت. ئەمە و ناروونى سياسەتى ئەمريكا لە ناوچەكە، پالى بە ھەريمىشەوہ ناوہ تا لە دەرگاى ئىران بدات بۇ راگرتنى ھىرشەكان.

راستىيەكەى ھەريمى كوردستان ناچارە پەيوەندىيى لەگەل ئىرانئىش ھەبئىت بەلام، خالى ھەرە گرتگ ئەوہيە كە تەقەلاى راگرتنى پەيوەندىيەكى ھاوسەنگ لەگەل دەرۋوبەر، يەكئىتى ئەورووپا و ئەمريكا پئىكەوہ بەردەوام بن.

[1] - <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/21042021>